

Vlaamse week tegen pesten

De school als ideale pestplek?

Onderwijs Midden februari loopt de vierde editie van de Vlaamse week tegen pesten. Die is meer dan broodnodig. Uit onderzoek blijkt dat één op vier leerlingen in het basisonderwijs het slachtoffer is van pesterijen. Het Vlaams Netwerk Kies Kleur tegen Pesten (VNKKP) pleit voor een krachtadiger beleid.

Tekst Marjorie Blomme | Foto's Bob Van Mol en Carlo Verfaillie | Illustratie Ief Claessen

Volgens Gie Deboutte, voorzitter van het VNKKP, is pesten van alle leeftijden. Kinderen tussen 10 en 14 worden het vaakst getroffen. "Vanaf de puberteit verandert de psyche van het kind. Door zich langzaam los te maken van zijn ouders, wordt het met innerlijke conflicten geconfronteerd. Tijdens die periode gaan kinderen op zoek naar

"Pesters zijn voortdurend op zoek naar zwakke schakels die ze kunnen domineren, om zo hun positie in de groep te handhaven."

hun identiteit. Dat maakt hen onzeker. Ze moeten leren opkomen voor zichzelf. Elk kind beleeft dat leertraject anders. Sommige kinderen

zullen fysiek of verbaal geweld gebruiken. Anderen trekken zich terug en isoleren zich van de groep. In de eerste groep vind je de pestkoppen. In de tweede zitten meer slachtoffers."

WAAROM KINDEREN PESTEN

Pesters zijn vooral op zoek naar macht en invloed. De reden waarom ze pesten, heeft voor een deel te maken met eigen frustraties: ze zijn zelf gepest of ze hebben een traumatische ervaring gehad. Maar uit recent onderzoek is gebleken dat het spelen met macht een nog belangrijker drijfveer is. Op de speelplaats zoeken deze kinderen elkaar op en zo staan ze nog sterker. Ze gaan op zoek naar kinderen die alleen staan, die geen oogcontact durven te maken, die dicht bij de leerkracht blijven. Dan beginnen de plagerijen, de aanzet tot erger pestgedrag.

Is de school de uitgelezen pestplek?

Deboutte: "Pesten komt voor op plekken waar mensen in groep moeten leven. Het is niet verwonderlijk dat het vooral op scholen gebeurt: daar zit

een groot aantal jonge mensen samen. Bovendien moet iedereen naar school. Als je in een sportclub of jeugdbeweging gepest wordt, kan je er zonder probleem uitstappen. Stoppen met school kan niet. Veranderen van school is ook niet altijd de beste oplossing, omdat de kans groot is dat de pesterijen gewoon doorgaan. Je inwerken in een nieuwe groep is nu eenmaal geen makkelijke opgave.”

PSYCHISCH LETSEL

Volgens Deboutte zijn onzekere en zichtbaar kwetsbare kinderen de eerste slachtoffers. Omdat het meestal gaat om kinderen die agressie of geweld schuwen en die zich terugtrekken in een hoekje tijdens stresssituaties. Deboutte vindt het echter bijzonder moeilijk om oorzaak en gevolg van elkaar te scheiden. “Hebben gepeste kinderen altijd minder zelfvertrouwen gehad of brokkelt hun zelfvertrouwen af naarmate ze meer gepest worden? Ik heb kinderen gezien die vrolijk en zelfverzekerd waren, tot het pesten begon. De pesterijen maakten hen depressief en erg onzeker. Ook een echtscheiding of slechte schoolprestaties kunnen tot onzekerheid en een gebrek aan welbevinden leiden. Daardoor isoleren kinderen zich makkelijker en komen ze minder sterk uit de hoek. Zo worden ze een makkelijke prooi voor pesters.”

Wat is meestal de aanleiding voor pesterijen?

“Pesters zijn voortdurend op zoek naar zwakke schakels die ze kunnen domineren, om zo hun positie in de groep te handhaven. Voor hen is het een vorm van bescherming en zelfverdediging. Maar dan op een gewelddadige manier. Een bepaald kenmerk hebben dat buiten de norm ligt op het gebied van huidskleur, gestalte of gewicht is dan eerder een aanleiding om gepest te worden dan de fundamentele reden.”

Wat doen pesterijen met een kind?

“In de meeste gevallen zal het kind zichzelf de schuld geven, en zichzelf ervan overtuigen dat het niets kan en niets waard is. Soms begint een slachtoffer ook zijn sociale omgeving te wantrouwen. Met hersenscans kan men zien wat stress doet met mensen. Na een traumatische ervaring verwerkt men waarnemingen op een totaal andere manier dan voordien. Gewoon gedrag wordt begrepen als ‘aanvallend gedrag’. Het zorgt als het ware voor een psychisch letsel dat niet zomaar kan worden genezen. Ernstige pesterijen laten dezelfde littekens na als incest, fysieke mishandeling of andere geweldtrauma’s. Uit onderzoek blijkt dat gepeste kinderen vier keer meer met de gedachte aan zelfdoding spelen dan hun niet-gepeste leeftijdsgenoten. Helaas zijn er ook jongeren die echt zelfmoord plegen. En ook hier

zitten er bij de slachtoffers vier keer meer gepeste kinderen. Deze kinderen of jongeren hebben geen vat meer op hun leefsituatie. Ze voelen zich permanent onveilig. Het leven biedt hen geen sprankel geluk. Daarom zien ze de dood als de enige uitweg naar rust en veiligheid.”

Wanneer komen de pesters tot inkeer?

“Rond 15, 16 jaar zetten jongeren een volgende stap in hun sociaal-emotionele en morele ontwikkeling. Vanaf dat moment beseffen ze wat de impact van hun pesterijen is. Het hebben van een eigen identiteit wordt belangrijker dan meeheulen met de groep. Wat niet wil zeggen dat pesten na die leeftijd niet meer voorkomt. We zien pestgedrag evengoed op de werkvloer, op latere leeftijd. Ook hier zijn de slachtoffers vaak mensen die tijdens hun kindertijd gepest werden en die zich duidelijk kwetsbaar opstellen.”

“Ernstige pesterijen laten dezelfde littekens na als incest, fysieke mishandeling of andere geweldtrauma’s. Gepeste kinderen spelen vier keer meer met de gedachte aan zelfdoding dan hun niet-gepeste leeftijdsgenoten.”

Gie Deboutte: “Maak van pesten een toetssteen voor de zorgkwaliteit van een school. De hele schoolgemeenschap is betrokken bij dit complexe probleem.”

Wat kunnen leerkrachten en ouders doen om het pesten te stoppen?

“Elke vorm van pesterij moet doorgegeven worden aan collega’s en aan de ouders. Er moet een aanspreekpunt komen op school, waarbij vertrouwen belangrijk is. Als de leerkracht getuige is van peste-

rijen moet hij onmiddellijk en krachtig optreden. Zo hoeft niemand te klikken. Het is belangrijk dat er geluisterd wordt naar het verhaal van het slachtoffer. Geef de leerlingen een veilig en warm gevoel. Stel duidelijke regels en afspraken en leef ze na. Goed toezicht en een aanbod van leuke recreatieve activiteiten helpen verveling en pesten voorkomen. Ik ben voorstander van een niet-bestrafende aanpak. Die weg biedt de meeste leeransen en is veruit het

MIJN DOCHTER WERD GEPEST

Laura (40): "Mijn dochter werd uitgesloten, gepest. Ik weet niet waar het allemaal is begonnen. Sara heeft littekens van brandwonden. Misschien is het dat wel. En Sara zei niks. Ze durfde niet. Op een dag was ze zo lang aan haar huistaak bezig dat ik ging kijken. Al haar papieren zaten los. Ik vroeg haar: 'Sara, hoe komt het dat je papieren los zitten?' Toen bleek dat klasgenoten op haar kaften hadden getrapt tot ze kapot waren. Dan pas heeft ze me willen vertellen wat er aan de hand was op school. Zo hebben we er stilaan iets kunnen aan doen. Ze heeft intussen zelfs een spreekbeurt gehouden over haar brandwonden. In de hoop dat het pesten daarmee zou ophouden. Maar zo simpel is dat niet."

veiligst voor iedereen, zowel voor het slachtoffer als voor de dader."

Welke structurele oplossingen kunnen scholen bieden?

"De meeste scholen erkennen het probleem en maken het bespreekbaar. Leerkrachten krijgen vorming en leren nieuwe methodieken te hanteren. Er worden ouderavonden georganiseerd. Veel scholen maken ook werk van pestactieplannen en pestpreventieplannen. Maar we krijgen nog steeds te veel mails binnen van kinderen en ouders die ons als hun laatste strohalm zien. Die mensen zijn wanhopig omdat ze op school geen gepaste antwoorden krijgen, of erger nog, omdat ze uiteindelijk zelf beschuldigd worden. Er zijn nog steeds scholen waarbij het eerst de spuigaten moet uitlopen alvorens er actie wordt ondernomen."

En ook de overheid levert, volgens Deboutte, nog steeds niet voldoende inspanningen. "We hebben een goed beleid, zeker wat gelijke onderwijskansen betreft. Leerlingen worden beter begeleid dan vroeger. Maar bij ernstige pestproblemen zien we nog te vaak een gebrek aan deskundigheid. Er blijven nog veel kinderen, ouders en scholen in de kou staan. Ze willen dat de pesterijen stoppen, maar om een of andere reden lukt het niet. Als onze ministers het thema echt belangrijk vinden, dan moet er een 'nationale' campagne komen. Geef een krachtig teken dat pesten echt niet kan. Ook de media spelen hierin een belangrijke rol. Vergeleken met de rest van Europa is Vlaanderen te weinig doortastend. Toch gaat het om een probleem dat jaarlijks minstens 35.000 kinderen ernstig treft. Het wordt tijd dat we de hokjesmentaliteit overstijgen en als samenleving het belang van kinderen en jongeren vooropstellen. Iedereen moet zich hiervoor inzetten: de hulpverleningssector, jeugdbewegingen, sportverenigingen en scholen. Maak van pesten een toetssteen voor de zorgkwaliteit van een school. De hele schoolgemeenschap is immers betrokken bij dit complexe probleem."

- ▶ Vlaamse Week Kies Kleur tegen Pesten, van 13 tot 20 februari 2009.
- ▶ www.kieskleurtegenpesten.be
- ▶ Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum